№ 191 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 191

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 228.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Սեպտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը 4 րուբլի:

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Վարդուհի և Արշակ Ստեփանեանները՝ իրանց զաւակներով յայտնում են խորին շնորհակալութիւն իրանց ազգականներին, ծանօթներին և բոլոր այն անձանց, որոնք թէ անձամբ և թէ հեռագրով յայտնել էին ցաւակցութիւն իրանց՝ Ստեփանեանների թանգագին և անմոռանալի դստեր՝

ԱՐԱՔՍԻԱՅԻ

մահվան առիթով:

887. 1—1

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՈՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԵԶ
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
(Միխայլովսկի պրոսպ. № 138, սեփ. տուն)

Բացի բոլոր անհրաժեշտ առարկաներից բոլոր կրթական հաստատութիւնները մտնելու համար՝ սովորեցնում են նոր լեզուներ, ձեռագործ, նկարչութիւն, մետկա, մարմնամարզութիւն, գծագրութիւն, երգեցողութիւն (Զոմմեր): Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 15-ից: Պարապմունքները սկսվում են սեպտ. 1-ից:

(Հ. շ. ե.) ստ. 889. 1—1

ԲԺԻՇԿ
ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ մորթու հիւանդութիւններու
→ վերադարձաւ ←
և առաջվայ նման ընդունում է հիւանդներ
Ընդունելութիւնը ամեն օր { 1—4 ժամը ցերեկվայ, 7—9 ժամը երեկոյեան
Միխայլեան պր. 38 (Րէալական դպր. դիմաց), հեռ. 663.
(ստ.) 841. 10—5

ԵՐԵՒԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐԱՆՈՑԻ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
յայտարարում է ի գիտութիւն խնդրատուների, թէ դպրանոցի
ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱՐԴԷՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ Է
և պ. պ. խնդրատուները ազատ են
(ա.) 865. 3—2

Օգոստոսի 1-ից
ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶՈՒՄ
ԱՐՍԷՆ Վ. ԴԵՑԿԱՐԽԱՆԵԱՆՑԸ
ԲԱՑԵԼ Է
ԳՐՔԵՐԻ ԵՒ ԹՂԹԵՐԻ
Վաճառանոց:
(ստ.) (օ. մ.) 659 25—19

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
«ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
ՅՕԳՈՒՏ
ԱԴԱՆԱՅԻՆԵՐԻ
Եաղօնական գեղանկար և բազմագոյն լուսանկարներ: Գինն է իւրաքանչիւրի համար՝ Թիֆլիսում 60 կ., Թիֆլիսից դուրս ճանապարհածախսով 70 կ.:
Դիմել գրասենեակին, Սերգիեվսկայա տ. № 5
(ե. հ. կ.) ստ. 770. 10—9

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի
Տէլէֆօն 695
Ն. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:
Վ. Դ. ԴԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի, քթի և ականջի:
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս եւ կաշուե հիւանդութիւններ:
Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ., 1—2 ժամը:
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:
Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Գ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկոպիական, բակտերիօլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն:
Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ:
(օ. մ.) ստ. 38. 100—81

ՆՈՐ ԲԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ. ՊՈԼՍՈՒՄ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Դեռ սուլթան Աբդիւլ-Համիդը ամեն կերպ աշխատում էր, ինչպէս յայտնի է, ջնջել յոյների և հայերի ազգային արտօնութիւնները. սակայն նա չը համարձակվեց այդ դիտաւորութիւնը ի գլուխ բերել: Նա թէև անդամալուծեց հայոց սահմանադրութիւնը, ազգ. ժողովի և կենտրոնական վարչութեան գործունէութիւնը, բայց ջնջել չը կարողացաւ: Նոր, սահմանադրական կոչված րէժիմը, սկսել է հարցը յարուցանել, թէ այլևս ոչ մի կարիք չը կայ, որ հայերը և յոյներն ունենան առանձին սահմանադրութիւն, քանի որ կայ այժմ ընդհանուր օսմ. սահմանադրութիւն, և առհասարակ նա աշխատում է ջնջել հայերի և յոյների ինքնավարութիւնը ազգային-կրթական-եկեղեցական հարցերի մէջ: Յոյները և յունաց պատրիարքը սինոդի հետ միասին սաստիկ դիմադրութիւն են ցոյց տալիս և որոշել են այդ կէտում որևէ զիջում չանել:

Այժմ նորագոյն տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ հայոց պատրիարք Դուրեանի հրաժարականը բարդվում է և վերոյիշեալ հարցի յարուցմամբ: Մեծ վէզիր Հիլմի փաշան և ներքին գործերի մինիստր Թալաաթ բէյ յայտնել են հայոց պատրիարքին, որ միջնորդել էր 7 հայերի կախաղանի դատապարտութեան փոփոխման մասին, թէ նա իրաւունք չունի միջամտել քաղաքացիական կառավարութեան գործերին, այսինքն, որ նա իրաւունք ունի զբաղվել միայն կրօնական հարցերով: Դա նշանակում է, թէ Թիւրքաց սահմանադրական կառավարութիւնը չէ ուզում ճանաչել հայոց պատրիարքին իբրև ազգային վարչութեան պետ և նախագահ:

«Օրէնքը,—ասել են այդ մինիստրները,—հաւասար է ամենքի համար, որոնց թւում և կախաղանի դատապարտված հայերի համար»:

Դուրեան պատրիարքը պատասխանել է, թէ մեծ վէզիրը պաշտօնապէս խոստացել է, որ դատապարտեալները կախաղան չեն հանվի, որովհետև հայերը կրակել են ատրճանակներից ինքնապաշտպանութեան նպատակով, և այդ այն ժամանակ, երբ արդէն 18,000 հայեր էին ջարդվել: Չէ՞ որ ինքը մինիստրների կաբինետը ընդունել է հայերի անմեղութիւնը:

Եւ ինչո՞վ է այս պատասխանը պակաս նրանից, որ տալիս էր և սուլթան Աբդիւլ-Համիդը: Եթէ հայերի ջարդերի ժամանակ մի հայ համարձակվում էր ատրճանակ պարպել կամ սուր բարձրացնել կոտորողների վրա, նա իսկոյն դատապարտվում էր կախաղանի, բայց հայերին կոտորողներն անարգել շարունակում էին իրանց գործը:

Ինչպէս երևում է, Դուրեան պատրիարքը ստիպված է դիմելու ծայրայեղ միջոցների: «Баку» թերթի մէջ տպված է մի տեղեկութիւն, թէ պատրիարքը գումարում է արտակարգ ժողով քննելու ամբողջ կայսրութեան մէջ հայոց եկեղեցիները փակելու հարցը: Միաժամանակ Դուրեանը խնդրել է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Իզմիրլեանից ցուցմունք:

Բ. Դուռը ցանկանում է ընդունել Դուրեանի հրաժարականը և նշանակել պատրիարքի նոր ընտրութիւններ:

Լուրերին նայելով, Դուրեանը մի այլ մեծ պետութեան միջնորդութիւնն է հայցել:

Եւ դեռ կան հայերի մէջ անհեռատեսներ, որոնք քարոզում են, թէ պէտք է ջնջել Բեռլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածը:

ԿԱՅՍՐԸ ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼՈՒՄ

Սեվաստոպօլ, 29 օգոստոսի

Երէկ երեկոյեան նաւահանգստի նաւերը և քաղաքը գեղեցիկ կերպով լուսավառված էին: Ծովափը փայլում էր գոյնզգոյն կրակներով, որոնց միջև ռելիէֆ կերպով աչքի էին զարնում Նորին Մեծութիւնների վէնզելները: Բուլվարը և Եկատերինեան հրապարակը, որտեղից բացվում է նաւահանգստի տեսարանը, լի էին խիտ հասարակութեամբ: Համայն հրախաղութիւն էր սարքել բերդի պահապան զօրքը: (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպօլ, 29 օգոստոսի

Կայսերական Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Օգ. 29-ի առ. ժամը 10-ին Թագաւոր Կայսրը Մեծ Իշխան Դիմիտրի Պավլովիչի հետ միասին դիմեց Հիւսիսային կողմը: Այստեղ նաւամատոյցի վրա Նորին Մեծութեանը դիմաւորեցին Սեվաստոպօլի քաղաքապետ՝ 1-ին կարգի կապիտան Կուլստրեմը, Նորին Մեծութեան շքախմբի ծովային մինիստր փոխ-ծովապետ Վօեվօդսկին, Սև ծովի ծովային ոյժերի հրամանատար փոխ-ծովակալ Բօստրէմ, շքախմբի անդամները և Սեվաստոպօլի կառավարիչ անձերը:

«Դուրս գալով նաւակից, Թագաւոր Կայսրը կառքով գնաց դէպի գերեզմանատուն: Նորին Մեծութեան անցած ճանապարհին կանգնած էին Սեվաստոպօլի բերդապահ զօրքերը, որոնց հետ Կայսրը բարևեց: Զօրքերը պատասխանեցին ուրախաձայն ուռայով:

«Թագաւոր Կայսրին ուղեկցում էին Պալատի մինիստրը, պալատական կօմենդանտը, Պալատի մինիստրութեան դիւանապետը, Նորին Մեծութեան շքախմբի անդամները: Գերեզմանատանը այդ ժամանակ ժողոված էին Մեծ Իշխան Ալէքսանդր Միխայլովիչը, նրա օգնականը և ուրիշ անձեր, նաև ծովային ու զինուորական հաստատութեանց պաշտօնեաները: Տաճարում Նորին Մեծութեանը ընդունեց Ալէքսէյ եպիսկոպոսը, որ դիմեց Նորին Մեծութեանը ողջոյնի մի ճառով և մատուցեց սրբի պատկեր:

«Կայսրը տաճարում ներկայ եղաւ հոգեհանգստին: Հոգեհանգստից յետոյ Թագաւոր Կայսրը ողորմած ուշադրութեան արժանացրեց տաճարի մօտ հաւաքված Սեվաստոպօլի վետերաններին և գթութեան քոյրերին: Անցնելով գերեզմանատունը, ուր Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց նայել գերեզմաններից մի քանիսին, եղբայրական գերեզմանի մօտերը բարեհաճեց դիտել Սեվաստոպօլի զօրքերին: Նորին Մեծութիւնը բաց թողեց զօրքերին իր առաջից քայլերթով, արժանացնելով ամեն մի վաշտին Իր Արքայական շնորհակալութեանը:

«Ապա Թագաւոր Կայսրը այցելեց Համբարձման եկեղեցին և նրան կից դպրոցը: Նորին Մեծութեանը ընդունեցին դպրոցի երկսեռ սաները «Տէ՛ր, պահեա զԿայսրն մեր» երգով:

«Այցելելով դասարանները, լսելով նուագողների երգը և երկու երեխաների պատուածքը, Կայսրը վերադարձաւ նաւամատոյց:

«Կրկին երկշարք կանգնած էին զօրքերը ամբողջ ճանապարհին, որոնք և ցնծագին ողջունում էին Նորին Մեծութեանը»: (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպօլ, 29 օգոստոսի

Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց դիտել նաւատորմը, որի ժամանակ պարպվեցին թնդանօթներ սահմանված քանակով: Նորին Մեծութիւնը անցաւ նաւերի շարքերով, բարևեց հրամանատարների հետ, որոնք «ուռա» էին աղաղակում:

Երեկոյեան ժամը 8-ին կայսերական «Շտանդարտ» զբօսանաւի վրա տեղի ունեցաւ ճաշկերոյթ, որին ներկայ էին զինուորական, ծովային և քաղաքացիական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ: Ճաշի ժամանակ նուագում էր Սեվաստոպօլի նաւահանգստի զինուորական երաժշտախումբը:

Երեկոյեան նաւատորմի նաւերը և քաղաքը լուսավառված էին: (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպօլ, 30 օգոստոսի

Նոյն Կայսերական Մեծութիւնները Օգոստափառ Երեխաներով ներկայ եղան պատարագին «Շտանդարտ» զբօսանաւի վրա: Ներկայ էին Մեծ Իշխան Դիմիտրի Պավլովիչը, շքախմբի անդամները, բարձրաստիճան զինուորական և ծովային իշխանաւորներ, նաւահանգստի զօրքերի հրամանատարը և օֆիցերները: (Հ. Գ.)

—

Սեվաստոպօլ, 30 օգոստոսի

Կայսերական Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Շտանդարտի» վրա մատուցված պատարագից յետոյ, Թագաւոր Կայսրը անցաւ նաւաստիների շարքերով, բարևեց նրանց հուսկ յետոյ տեղի ունեցաւ նախաճաշ, որի ժամանակ նուագում էր Սեվաստոպօլի նաւահանգստի երաժշտախումբը: Վերջում նաւերի վարժութիւններից յետոյ Նորին Մեծութեանը ներկայացան այդ նաւերի հրամանատարները»: (Հ. Գ.)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 29 օգոստոսի

Ներքին գործերի մինիստրը բանակցութիւններ է վարում հայոց պատրիարքի հետ՝ նպատակ ունենալով համոզել նրան յետ վերցնելու հրաժարականը:

Ադանայում մահվան դատապարտված 7 հայերից 2-ին ներումն շնորհվեց: Հնարաւոր է, որ վերաքննվի միւսների գործը: (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 29 օգոստոսի

Պատրիարքարանի պաշտօնական օրգանը հերքում է լրագրական այն լուրը, թէ [illegible] պատրիարքարանը ժամանակաւորապէս փոխադրվելու է Մոսկվա: (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 29 օգոստոսի

Անյայտ գիշեր «Օտել Կոլոմբօ» հիւրանոցի մօտերը պահակախմբի առաջ անյայտ անձեր կրակեցին և կրծքից վիրաւորեցին բուլղարացի նախկին զինուորական Գեներալ Օգնեանովին, որ Սանդանսկու կողմնակիցներից է: Ենթադրում են, որ դաւութիւն ունի դաւադրութիւն՝ ուղղված սոսկ մի նպատակի՝ կոտորել Սանդանսկու համախոհներին: (Հ. Գ.)

—

Բեռլին.—Սալօնիկից հեռագրում են. «Ջումայում (Վերին Ալբանիայում) կայացաւ ապստամբ ալբանացիների մեծ ժողով: Բոլորը զինավառված եկան ժողովի: Որոշվեց արշաւել Պրիզրէնի վրա:

«Կառավարչական զօրքերի հրամանատար Ջեվադ փաշան, իմանալով ալբանացիների դիտաւորութիւնը, չորս բատալիոնով և մի քանի թնդանօթներով շտապով գնաց Ջումա: Ճանապարհին Թիւրքաց զօրքերը հանդիպեցին ալբանացիների զօրաբաժնին: Տեղի ունեցաւ կռիւ, որի ժամանակ թէ մէկ և թէ միւս կողմից ընկան շատ մարդիկ: Թիւրքերի մօտ զինուորների հետ միասին սպանված են մի քանի օֆիցերներ: («Б. В.»)

—

Կ. Պօլիս.—Տեղական քաղաքական շրջաններում յամառ կերպով լուր է պտտում, որ Հիլմի փաշան դիտաւորութիւն ունի հրաժարական տալ: («Баку»)

—

Կրետէի դիպլօմատների խօսքով, Թիւրքիան պատրաստ է հրաժարվել Կրետէ կղզու վրա իր ծայրագոյն իրաւունքներից, եթէ հովանաւորող պետութիւնները առաջարկեն վարձատրութիւն Պարսկական Թիւրքաստանում: («Б.»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բագու, 30 օգոստոսի

Հիւրանոցներից մէկում ձերբակալվեցին վրացիներ Աբրամաշվիլի և Ծգէնտի, որոնց մօտ գտնվեցին 6 լիքը չուգունի պատրոյգով ռումբեր: Ձերբակալվեց նաև Աբրամաշվիլու կողակցուհին: (Հ. Գ.)

—

Հաղորդում են, որ Ն. Կ. Մեծութեան Կովկասի Փոխարքայի ներկայացուցիչը մինիստրների խորհրդում, բարօն Նօլդէ, մնում է իր պաշտօնում: («Баку»)

—

Սայգօն, 29 օգոստոսի

Ֆրանսիական մի զօրամաս կրակ բացեց մի գիւղի վրա, ուր դիրքեր էին գրաւել մի խումբ ծովային աւազակներ: Զօրամասը կորցրեց 4 սպանված զինուոր և 9 վիրաւոր. զինուորներից 4-ն էլ մեռան արևահարութիւնից: Պիրատները կորցրին 10 սպանված: (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 24 օգոստոսի

Մտադրութիւն կայ դուքս Տէկին նշանակել Կրետէ կղզու նահանգապետ այնտեղ ինքնավար վարչութիւն մտցնելուց յետոյ: Դուքս Տէկը դուքս Ֆրանց ֆօն-Տէկի և մեծ բրիտանական պրինցեսի Մարիա Ադելաիդի որդին է, որը ծնվել է 1868 թւին: Այժմ նա գտնվում է բրիտանական ծառայութեան մէջ: («Б. В.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թաւրիզ, 30 օգոստոսի

Երէկ Արդաբիլից վերադարձաւ կոզակների պահակախմբի հրամանատարը 480 ուղտերով՝ գլխաւորապէս ռուսական ապրանքներ բարձած, որոնց արժէքը հաւասարվում է 800,000 ր.:

Արդաբիլի ճանապարհը բաց է արդէն ապրանքներ տեղափոխելու համար:

Թաւրիզի շուկան կենդանացաւ: (Հ. Գ.)

—

Նախին շահ Մահմէդ-Ալին Թեհրանից մեկնելով իջևանեց Միրաբադ տեղում, 10 վերստ հեռու Թեհրանից: Նրա կառքին 6 ձիեր էին լծված. նրա ետևից գալիս էին հարեմի կանանց կառքերը, ապա Էմիր-Բահադուր-Ջէնգը և այն հետևորդները, որոնք աքսորված են: Գնացքին ուղեկցում էր ռուսաց փոխ-հիւպատոս Նեկրասովը, իսկ պահակախումբը կազմված էր 5 ռուս օֆիցերներից և 25 կոզակներից: Անգլիական դեսպանատան կողմից կային փոխ-հիւպատոսը և 3 սիփահներ: Բացի դրանից կային և 100 պարսիկ կոզակներ: Ամբողջ կարաւանը բաղկացած է 40 ֆուրգոններից, մի քանի տասնեակ ուղտերից և կառքերից: Պահակախմբի հրամանատարն է ռուս ռոտմիստր Գրիգորովիչ: Իջևանում շահը չէ կամեցաւ տեսնվել հետևորդների հետ և թագնվեց հարեմում:

—

[illegible]

Ղալաթիօնից «Р. В.» լրագրի թղթակիցը գրում է հետևեալը: [illegible]

[illegible]

ՍՊԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ՄԱՐՕԿԿՕՅՈՒՄ

Մելիլլա, 29 օգոստոսի

[illegible] («Հ. Փ.»)

Մադրիդ, 29 օգոստոսի

[illegible] («Հ. Փ.»)

[illegible] վերջապէս աջողվեց գրաւել ափը հեռու տարածութեան վրա Մելիլիայից:

Զինուորական մինիստրը պատրաստել է նոր հարկերի օրինագիծ պատերազմական ծախսերը ծածկելու համար:

Ամէն բանից երևում է, որ սպանացիները ամէն զոհողութիւններ անում են աջողութիւն ունենալու համար Մարօկկօյում:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՍՊԱՍՎՈՂ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ ՇՎԷԴԻԱՅՈՒՄ

Իր երկարատևութեամբ անօրինակ ընդհանուր գործադուլը Շվէդիայում մօտենում է իր վախճանին: Երկրի արդիւնաբերական կեանքի հինգ շաբաթ տևող կատարեալ ընդմիջումից յետոյ վերջապէս կտրական քայլ արվեց կօնֆլիկտը վերացնելու համար: Պետական միջնորդի պահանջով բանւորները համաձայնվեցին ընդհանուր գործադուլը վերածել հասարակ կուի միմիայն գործատէրերի գլխաւոր դաշնակցութեան դէմ: Մօտ 100 հազար բանւորներ վերսկսեցին աշխատանքը: Թէպէտ և, ի հարկէ, գործադուլը շարունակող 150 հազար բանւորները դեռ ևս զգալի ույժ են կազմում, բայց բոլոր նշաններից երևում է, որ այժմ կառավարութեան աջակցութեամբ շուտով հաշտութիւն կը կայանայ բանւորների կօմիտէտի և գործատէրերի դաշնակցութեան միջև: Հասաւ վերջապէս ժամանակը վերջնական հաշիւ տալու այդ իր տեսակի մէջ կուի, որին լարված ուշադրութեամբ հետևում է ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը: Անօրինակ է այդ ընդհանուր գործադուլը ոչ միայն իր երկարատևութեամբ: Մինչև այժմ եղած գործադուլներից նա տարբերվում է նրանով, որ նա սկսվեց ոչ թէ քաղաքական, այլ բացառապէս տնտեսական հողի վրա: Գործատէրերի լօկաուտին շվէդական կազմակերպված բանւորները պատասխանեցին ընդհանուր գործադուլով: Եթէ նրա ազդեցութեան տակ ընկան և այնպիսի ձեռնարկութիւններ, որոնք ոչինչ կապ չունէին գործատէրերի դաշնակցութեան հետ, այդ դէպքում բանւորների նպատակն էր, ինչպէս յաճախ յայտնում էին նրանց լիդերները, ոչ թէ հասարակական կարգը խորտակելը, այլ ցնցել հասարակական կարծիքը, յիշեցնելու համար նրան, որ ժամանակակից պետութեան մէջ յարաբերութիւնները կապիտալի և աշխատանքի միջև չեն ընդունում ձեռնարկող գործատէրի նեղ տեսակէտը և ներկայացնում են խոշոր հասարակական հետաքրքրութիւն: Այդ ներգործութիւնը երկրի հասարակական կարծիքի վրա յիրաւի աջողվեց շնորհիւ բանւորների կօմիտէտի խելացի տակտիկայի, որը աշխատեց ընդհանուր գործադուլի անյարմարութիւնը ազգաբնակութեան մեծամասնութեան համար չը հասցնել ծայրայեղութեան, և շնորհիւ շվէդական պրօլէտարիատի զարմանալի կարգապահութեան, որը հինգ շաբաթ տևող կռիւը վարեց ոչ միայն առանց արիւնահեղ ընդհարումների, այլ մինչև անգամ առանց կարգը խախտելու: Այժմ գործադուլը վերջանալուց յետոյ չը կան ոչ յաղթողներ, ոչ էլ յաղթվածներ: («Р. В.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՏԱՐԻ ՀՐԱՀԱՆԳԸ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՆԵՐԻՆ

1891 թ. նոյեմբերի 30-ի, № 11182, հրահանգ առաջարկութեամբ Կովկասի քաղաքացիական մասի նախկին կառավարչապետ գեներալ-ադիւտանտ Շերեմէտևևը դարձրնելով Կովկասի կառավարիչ անձերի ուշադրութիւնը այն հանգամանքի վրա, որ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի շատ պանդուխտներ, գալով անդրկովկասեան մեր սահմանակից նահանգները իբրև հասարակ կոչումի մարդիկ, որոնք եկել են իբր աշխատելու համար, և տեղական նահանգական իշխանութիւնից ստանալով տարեկան վկայագիր մեր սահմաններում ապրելու և անցնելու համար, հագնում են հոգևորականի զգեստ, վերցնում են հետները մի քանի սրբերի պատկերներ և գրքեր ու վկայականներ այն մասին, որ իբր նրանք քահանայ են ձեռնադրվել արտասահմանեան եկեղեցականներից, նաև ժողովարարութեան մատեաններ, դիմում են Հիւսիսային Կովկասի և ապա Ռուսաստանի խորքերը, ուր, օգտվելով ռուս հասարակ ժողովրդի կրօնամոլութիւնից և դիւրահաւանութիւնից, ստեղծում են իրանց համար քստմնելի սրբապիղծ արհեստ՝ ժողովելով նուէրներ Փրկչի ս. գերեզմանի և Պաղեստինի այլ սրբատեղիների համար,—առաջարկեց նահանգապետներին վերոյիշեալ գեղծումներին վերջ դնելու նպատակով ձեռք առնել իրանցից կախված բոլոր միջոցները՝ թոյլ չը տալու ռուս ժողովրդի կրօնական զգացմունքի այդօրինակ զազրելի շահագործութիւնը արտասահմանեան եկւորների ձեռքով: Ընդամէն մատնանշվեցին այն միջոցները, որպիսիք անհրաժեշտ էր համարում գեն.-ադ. Շերեմէտևևը՝ վերոյիշեալ գեղծումները խափանելու համար:

Այժմ Ուրմիայի ուղղափառ միսսիայի կառավարիչ Սերգի վարդապետը, ցոյց տալով որ վերևում յիշված երևոյթը ոչ միայն չէ վերջացել, այլ ընդհակառակն շարունակում է զարգանալ խոշոր չափերով, գայթակղեցնելով շատ ազնիւ մարդկանց, վերստին դիմել է խնդրելով հնարաւոր միջոցները ձեռք առնել այդ երևոյթի առաջն առնելու համար:

Այդ պատճառով ես իմ կողմից անհրաժեշտ գտնելով օգնութեան հասնել ազգաբնակութեան, որ ապօրինաբար տուժում է այդ տեսակ վաշխառուներից, հաստատելով առաջարկված հրահանգագրի միջոցների ճշգրիտ գործադրութեան անհրաժեշտութիւնը, խնդրում եմ յանձնարարել ձեզ ստորադրեալ պաշտօնեաներին՝ ամենաուշիմ հրսկողութիւն ունենալ վերոյիշեալ դրամահանգանակիչների վրա:

Ստորագրեց՝

Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատար

Գեներալ Շատիլով

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Սրանից մի քանի ամիս առաջ մի պարոն ցոյց տուեց ինձ բազմաթիւ դօկումենտներ Էջմիածնի գործերին վերաբերեալ, որոնք վերին աստիճանի հետաքրքրական են: Էջմիածնի սուրբ հայրերի ձեռքին է միլիօնաւոր կալուածների վիճակը, շատ բարդ հասարակական խնդիրների լուծումը նրանցից է կախված, և այդ գործերը վարում են այնպիսի մարդիկ, որոնք ոչ թէ մի ուրիշ ազգի մէջ ոչ մի հիմնարկութեան ղեկավար չեն կարող լինել, այլ նրանց նոյն իսկ ամսական 20 րուբլանոց պաշտօն չեն տայ: Ինձ վերոյիշեալ դօկումենտներ ցոյց տուող պարոնը պատմում էր, որ նա այդ բոլոր տեղեկութիւնները պիտի լրագրութեան միջոցով հրապարակ հանի, և կարծում է, որ այդ հիման վրա մինիստրութիւնը բէվիզիա կը նշանակէ Էջմիածնի գործերի համար: Գործեր կան, ուր տասնեակ հազարներ կորչում են սուրբ հայրերի տգիտութեան, և անբարեխղճութեան պատճառով: Թէ որքան հասկացող և գործի ընդունակ մարդկանց ձեռքին է Էջմիածինը, երևում է հետևեալ փաստերից: Մի քանի տարի սրանից առաջ Թիֆլիսում մեռնում է Զաքարիա Գօրգաձէ անունով մի հայ, որ թողնում է կտակ: Այս մարդը կտակում է, որ իր մի տան արդիւնքը ցմահ վայելէ իր կինը, իսկ վերջինիս մահից յետոյ տունը պիտի ծախվի և արժէքի կէսը յանձնվի Էջմիածնին: Էջմիածնի սինօդը ստանում է կտակը և, ըստ սովորութեան, ապօրինի կերպով, դեռ կտակված կայքը չը ստացած, վճարում է մեռած Գօրգաձէի պարտքերի համար 1000 ր.: Տարիներ են անցնում և ըստ սովորութեան Էջմիածնում ինտրիգներ են սկսվում միմեանց դէմ:

Մի խումբ մարդիկ սկսում են թակարդներ լարել և փաստաբանի դէմ: Ցանձնվում է փաստաբանի դէմ գործել: Եւ ահա սինօդը վերոյիշեալ գործի համար իր անդամներից Բարգէնի ստորագրութեամբ հրաման է գրում հետևեալ բովանդակութեամբ:

«Բանզի կինն Գօրգաձէ ոչ կամի կատարել զկամս առն իւրոյ՝ առաջադրել առ փաստաբանն վասն բանալոյ զդատ»:

Կարգում է փաստաբանը և զարմանում: Առաջարկում են դատ բանալ մի մարդու դէմ, որ չէ կամենում մեռնել: Մի ուրիշ գործից երևում է, որ Էջմիածինը տասնեակ տարիներ դատ է վարում և վաստակում է դատը, փաստաբանը ստանում է կատարողական թերթը (исполнительный листъ) և ուղարկում սինօդ, որի պարտականութիւնն էր ստանալ վճռված գործի համար տասնեակ հազարը, բայց սինօդը այդպէս չէ վարվում: Մի 10 տարի էլ նորից բանակցութիւններ է սկսում տարած գործի համար պարտապանի հետ, քաշքշում և վերջը նոյն հայր Բարգէնի ստորագրութեամբ թուղթ գրում. «առաջադրել վասն բանալոյ զդատ»: Փաստաբանը, ի հարկէ, վերջացած գործի համար նոր դատ չէր կարող սկսել: Այս տեսակ 50 գործից քաղուածքներ եմ ես տեսել և ապշած մնացել, թէ ինչ մարդիկ են Էջմիածնի վարիչները:

Ականատես

ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ԺԷՅԹՈՒՆՑՈՒՆ

Ստացանք—Իվանօվկա աւանից (Եկատեբինօսլաւի նահ.) Ս. Մաթէոսեանից՝ Գր. Զալխուշեանի հրատարակած գրքի մի օրինակի գին՝ 10 ր.:

Այս գրքի վաճառումից մինչև օրս մեր խմբագրութեան մէջ հաւաքված է ընդամէնը 52 ր. 20 կ.:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մի քանի լրագիրներում լուր երևաց այն մասին, որ իբր ամենամօտիկ ժամանակամիջոցում թողնում է իր պաշտօնը Կովկասի Փոխարքայի զինւորական մասի օգնական գեներալ Ն. Պ. Շատիլօվը: Մենք լիազօրութիւն ունենք յայտնելու, որ այդ լուրը ոչ մի հիմք չունի և բոլորովին սխալ է: («Кв.»)

◆ Օգոստոսի 29-ին Թիֆլիս ժամանեց նոր նշանակված շէյխ-ուլ-իսլամ Ախունդ-Մամէդ-զադէ: Կայարանում հանդիպեցին բազմաթիւ մահմեդականներ, գլուխ ունենալով պարսից և թիւրքաց հիւպատոսաբանների ներկայացուցիչներին:

◆ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, Կովկասի ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդօլֆը որպէս թէ թողնում է իր պաշտօնը:

◆ Կիրակի, օգոստ. 30-ին, Վանքի մայր եկեղեցում, պատարագից յետոյ, կատարվեց հոգեհանգիստ Թիֆլիսի նախկին քաղաքագլուխ Ալէքսանդր Մատինեանցի յիշատակին: Հոգեհանգստին ներկայ էին Թիֆլիսի ուպրավայի մի անդամը, մի քանի ձայնաւորներ, քաղաքային վարչութեան մէջ ծառայողներ և հանգուցեալի յիշատակը յարգողների ստուար բազմութիւն: Հանդիսադիրն էր կօնսիստօրիայի նախանդամ Եփրեմ վարդապետը, առաջնորդի բացակայութեան պատճառով, որ գտնվում է դեռ Սանահին վանքում, թէև «Սուրհանդակ» թերթը հաղորդում է (№ 19), թէ իբր նա ներկայ էր: Լրատուն, ինչպէս երևում է, ինքը ներկայ չէ եղել հոգեհանգստին:

◆ Կիրակի, օգոստոսի 30-ին, համգուցեալ Մուրացանի գերեզմանի վրա նշանակված էր հոգեհանգիստ, սակայն հոգեհանգստին ներկայ էին միայն մօտ 20 հոգի, այն ևս նրա մօտիկ ազգականներից: Այս առիթով Յ. Խիզանեան մեզ ուղղած մի նամակով ցաւ է յայտնում այդպիսի անտարբերութեան մասին դէպի յիշատակը մի հայ գրողի: Նոյնիսկ մամուլի և գրականութեան ներկայացուցիչները բացակայ էին: Մեր կարծիքով, բացակայութեան գլխաւոր պատճառն այն է, որ հոգեհանգստի նախաձեռնողները վաղօրօք չէին յայտարարել. գոնէ «Մշակը» այդպիսի յայտարարութիւն և ծանուցում չէ ստացել:

◆ Կիրակի, օգոստոսի 30-ին, տեղի ունեցաւ թոքախտից վախճանված երիտասարդ Սարգիս Եսայբէգեանի թաղումը: Առաւօտը վաղ Միքայէլեան հիւանդանոցի մատուռի շուրջը ժողովվել էին հանգուցեալի դպրոցական և ուսուցիչ ընկերները, Ներսիսեան դպրոցի դասատուներից ոմանք և շատ ծանօթներ: Մատուռից ննջեցեալը տարվեց Կուկիայի ս. Աստուածածին եկեղեցին. դագաղի առաջից գնում էին նոյն եկեղեցու ծխական դպրոցի սաները: Պատարագին երգում էր հանգուցեալի ընկերներից կազմված քառաձայն խումբը: Եկեղեցում սգաճառեր արտասանեցին Ս. քահանայ Սահակեան, ուսուցիչներ Դերգեան և Յ. Ադարաբ: Ապա հանդէսով մարմինը տարվեց գերեզմանատուն և յանձնվեց հողին: Հանգուցեալին մի տարվայ չափ օգնելիս է եղել Ուսուցչական Միութեան վարչութիւնը, սակայն նա չը փրկվեց թոքախտի ճիրաններից:

◆ Թիֆլիսում կազմակերպվում է առանձին ընկերակցութիւն տների բակերից կեղտոտութիւնները և աղբը դուրս տանելու գործը կազմակերպելու համար: Այս ընկերակցութիւնը այդ գործի առիթով բանակցութիւններ է վարում քաղաքային վարչութեան հետ:

◆ Կով. Հայ. Բարեգ. Ընկ. որբանոցի սանիկներն անակնկալ կերպով մինչև օրս մնացել են ամարանոցում՝ Ղարաքիլիսայում: Համաձայն երկաթուղային կանոնների՝ ընկերութեան որբանոցը իրաւունք ունի ձրի վագօն ստանալու սանիկներին տեղափոխելու համար, բայց Թիֆլիսում ազատ վագօն չը լինելու պատճառով բանն ուշանում է, մինչդեռ սաներից շատերը շուտով պիտի յաճախեն ուսումնարանները: Այժմ ընկերութիւնը Ղարաքիլիսա է ուղարկել գործավար Կարապետեանին, որ նա տեղում աշխատէ գլուխ բերել սանիկները տեղափոխելու գործը:

◆ Ըստ երևոյթին Կով. Հ. Բար. Ընկ. գրադարանի բացումը՝ խոստացված նոյեմբերի սկզբից էլ աւելի կուշանայ՝ գրադարանապետի հրաժարման պատճառով:

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կրկին բացատրել է ոստիկանութեան պաշտօնեաներին, որ կիրակի և տաղաւարներին ուտելիքներ վաճառող խանութները պէտք է փակ լինեն ամբողջ օրը:

◆ Այս տարվայ յունվարի 1-ից մինչև օգ. 28-ը Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան գանձարկղը մտել է գնահատման տուրք 492,740 ր. 85 կ. (անցեալ տարի նոյն ժամանակամիջոցում—409.566 ր.), տրակտիրային տուրք—48,122 ր. 82 կ., ձիերից և կառքերից—28,200 ր. 21 կ., շների տուրք —833 ր. 34 կ., զամէշներից, եզներից, էշերից—1125 ր. 5 կ., նօտարական տուրք—4593 ր. 25 կ. և քաղաքային ջրանցքից—148,050 ր. 78 կ., ընդամէնը 932,661 ր. 75 կոպէկ:

◆ Թիֆլիս է եկել Պարսկաստանից դանիական գրող Օ. Պատուրասօնը: Պարոնը, ի միջի այլոց, այցելել է նաև Թաւրիզին: Այստեղից նա կը մեկնէ Թէհրան Բագուի և Էնզէլիի վրայով.

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւոր Րուդակօվը ձերբակալված է առանց վկայականի զէնք կրելուն համար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ*)

(Փամբակ, Ղշղաքանի, Արարան, Արագած, Արարանզօլ)

Շուտով հասանք Բէշիշքեանդ գիւղը:

Տանուտէր Աւետիսը, որ մի ժիր և գործունեայ մարդ է, և գիւղի մի երկու երիտասարդներ, որոնք զգացել են գիւղատնտեսական կատարելագործութիւնների էական նշանակութիւնը, անկեղծ ուրախութեամբ դիմաւորեցին մեզ:

Մի քանի ժամանակից յետոյ Բէշիշքեանդ եկաւ Դսանգիրմազից մեզ հետ տեսակցելու և Դամիրեանցի միւս եղբայր Յակոբը, որ պաշտօնով ուսուցիչ է և շատ մօտ է առնում իր սրտին գիւղերում արհեստ տարածելու խնդիրը:

Մենք որոշեցինք գիշերել Բէշիշքեանդում:

Նախ և առաջ այցելեցինք Ջուլհականոցը: Նա զետեղված էր մի լուսաւոր սենեակում: Նրան հսկում է Համամլիում սովորած անցեալ տարվայ աշակերտներից մէկը՝ Յ. Արիստակէսեանի ղեկավարութեամբ:

Ջուլհականոցի գործունէութեան հետ ծանօթանալուց յետոյ, ժողովեցինք գիւղացիներին խօսելու և խորհրդակցելու կաթնատնտեսական մի քանի ճիւղերի զարգացման մասին:

Զրոյցը տևեց բաւական երկար և պարզեց հետաքրքրական հանգամանքներ տեղական կարիքների վերաբերութեամբ:

Բէշիշքեանդցիները անկեղծ կերպով ցանկանում են սկսել օր առաջ կատարելագործութիւնների ներմուծումը իրանց գիւղում, բայց կարօտ են աջակցութեան:

— Մեր կողմից կանենք, ինչ որ կարող ենք, բայց ույժներս այնքան մեծ չէ, որ խոշոր բան անենք: Մեզ պէտք է օգնել:

Երբ բացատրեցինք տեղական փորձերի նշանակութիւնը՝ գիւղացիները յայտնեցին, որ նրանք ուրախութեամբ կը յատկացնեն մէկ կամ երկու դեսեատին հող փորձերի համար:

— Կը տանք և աւելի, եթէ հարկաւոր է,—ասում էին նրանք,—միայն թէ օգուտ տեսնենք:

Խորհրդակցութիւնից յետոյ յայտնվեցին հետևեալ կէտերը՝ իբրև ցանկութիւններ:

Փորձեր անվեն նոր տեսակ սերմերի վրա և ի միջի այլոց վեց-շարքանի գարու վրա:

Բերվեն նոր տեսակի գութաններ, փոցխեր, զուրն գործիքներ:

Բերվեն ազնիւ ցեղի ցուլեր կամ բուղաներ տեղական կովերի տեսակը ազնւացնելու նպատակով:

Զարգացվեն տնայնագործութեան զանազան ճիւղերը՝ ջուլհակութիւնը, ղամբիւղագործութիւնը և ուրիշներ:

Տեղեկութիւններ ժողովվեն, թէ արդեօք չէ՞ կարելի հողմաղաց շինել գիւղում:

Վերջին խնդիրը շատ հետաքրքրում է գիւղացիներին, որովհետև նրանք մօտակայքում ջաղաց չունեն և ստիպված են գնալ Արևխլիլի կամ Փամբակի գիւղերը իրանց հացահատիկը աղալու համար:

— Մի կատարեալ դժոխք է ջաղացպանների հետ գործ ունենալը,—գանգատվում էին գիւղացիները:—Մեզ հարստահարում են, վերցնելով շատ մեծ վճար, և օրերով սպասել են տալիս հերթի: Մենք ստիպված ենք զանազան հիւրասիրութիւններով շահել ջաղացպանին, որ նա մեզ վրա ուշադրութիւն դարձնի:

— Մեզ արհամարհում են,—բացատրում էին միւսները,—առարկելով որ մենք գաբիակերներ ենք և գարուց դուրս ուրիշ հաց չունենք աղալու համար:

— Եթէ աջողվի քամու ջաղաց շինել,—բացագանչում էին միւսները,—մենք բոլոր գիւղով օրհնողներ կը լինենք մեզ բարիք անողին:

Բէշիշքեանդը մեզ վրա թողեց նպաստաւոր տպաւորութիւն:

Բէշիշքեանդում մենք պատահեցինք Սախալինում եղած մի գիւղացու, որ շատ արկածներ էր պատմում իր կեանքից: Նա պսակվել էր այնտեղ, իսկ այժմ ամբողջ ընտանիքով հայրենի գիւղումն է. բնորոշ էին նրա պատմածները թէ իր և թէ դէպքերի վերաբերմամբ:

Հետևեալ առաւօտ, օգոստ. 1-ին, մենք դարձեալ կանուխ վեր կացանք և ժամը 4-ին դուրս եկանք գիւղից:

Մենք փորձեցինք ոտքով գնալ մինչև մերձակայ Մնջուխլու գիւղը, որը միայն մի քանի վերստ հեռու է առաջինից:

Անցնելով դաշտերի միջով մենք ծանօթանում էինք հողի և բոյսերի հետ:

Ճանապարհին մեզ ցոյց տուին մի դեղին ծաղիկ, որի մասին պատմեցին, որ նա շատ վնասակար է կենդանիների համար:

— Նրան ուտող կենդանին իսկոյն չէ հիւանդանում,—բացատրում էին գիւղացիները,—բայց կամաց-ակամայ նիհարում է, թուլանում և ապա՝ մի քանի ամսից յետոյ ցոյց է տալիս իր կործանիչ ազդեցութիւնը: Օրինակ՝ այն կենդանին, որ ձմեռը կերել է մեծ քանակութեամբ այդ խոտը, գարնանը չէ կարողանում շուտով կազդուրվել և յաճախ սատկում է կարծես իբրև թունաւորված:

Տնտղեցինք գարու և ցորենի հասկերը: Նրանք համահաւասար զարգացում չունէին. բայց նրանց մէջ պատահում էին շատ լաւ զարգացածները:

Մնջուխլու հասանք ժամը 5-ին: Տեղական ներկայացուցիչները դեռ մի օր առաջ գիտէին մեր գալու մասին և հանդիպեցին մեզ Ջուլհականոցում, ուր և ուղղեցինք մենք մեր քայլերը:

Այստեղ էլ, ինչպէս և նախորդ գիւղերում, Ջուլհականոցի համար յատկացված էր մի լուսաւոր լաւ սենեակ:

Գիւղացիների հետ միասին խօսակցելով գիւղական կարիքների մասին հասանք տէրտէրի տունը, ուր խօսակցութիւնը վերածվեց մի համակարգված զրոյցի, որը իր բովանդակութեամբ փոքր ի շատէ նման էր նախորդ գիւղերում արված զրոյցներին:

Մնջուխլուի գիւղացիները, համակրութիւն յայտնելով գիւղատնտեսական կատարելագործութիւնների խնդրին, հանդէս բերին և մի ուրիշ, իրանց շատ մտատանջութիւն և հոգատարութիւն պատճառող խնդիր: Դա նրանց հողի պակասութիւնն է, որը նրանք ցանկանում են լրացնել այն հողով, որը իբրև ամարանոց ներկայումս գտնվում է Թօմարդաշ գիւղի բնակիչների ձեռքին և սահմանակից է Մնջուխլուի հողերին:

Մնջուխլուի քահանան, տէր-Յովհաննէս Տէր-Յովհաննիսեանը, հովւում է երկու գիւղերին՝ Մնջուխլուին և Բէշիշքեանդին և մշտական յորդորներ է կարդում գիւղացիներին բանալ դպրոց. գիւղացիներն էլ առարկում են, որ իրանք շատ փոքր են թւով և անկարող են, առանց կողմնակի աջակցութեան, իրագործել այդ ցանկութիւնը:

Մենք մեր գործը վերջացրել էինք Արաբանզօլի գիւղերում. ուստի Մնջուխլուից ուղիղ ճանապարհվեցինք դէպի երկաթուղի:

Երեք ժամից յետոյ մենք գտնվում էինք Համամլիում:

Մենք դեռ $1^{1}/_{2}$ ժամ ունէինք մեր տրամադրութեան տակ և գնացինք այցելելու անցեալ տարվայ մեր բացած Ջուլհականոցը:

Հրաւիրելով Հայ Գիւղատնտես. և Տնայնագործական Ընկերութեան տեղական ճիւղի նախագահ Ա. Տէր-Կարապետեանցին, գիւղական տանուտէրին, դպրոցի ուսուցիչ Շապուհնգեանին և Ջուլհակութեան վարպետուհի Աննա Մարգարեանին՝ մենք խորհրդակցեցինք արհեստի զարգացման եղանակների մասին:

Խնդիրը դժուար լուծելի էր: Յայտնվեցին մի քանի կարծիքներ. ի միջի այլոց որոշվեց ուժեղացնել պատուէրներ վերցնելու գործը:

Համամլուի արհեստանոցը վերցրած է եղել մի քանի պատուէրներ, որոնք կատար-

*) Տես «Մշակ» №№ 181, 182, 183 և 188.

◆ Օգոստոսի 30-ին VIII քաղաքամասի ոստիկանական պաշտօնեաները զինւոր-պահակների հետ շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեցին 5 անգործ և անանցաթուղթ մարդկանց. օգոստոսի 29-ին 4-րդ քաղաքամասում ձերբակալվեցին 9 նոյն տեսակ մարդիկ։

◆ Կիրակի, ս. Դաւիթ եկեղեցու բակում, վրաց բանաստեղծ Իլիա Ճավճավաձէի մահվան 2-ամեայ տարեդարձին, կատարվեց հոգեհանգիստ հոծ բազմութեան ներկայութեամբ։

◆ «Ախուրեան» թերթի ասելով, այս տարի Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը մտնել ցանկացողների թիւն եղել է 450 հոգի։

◆ Այսօրվանից Թիֆլիսի բոլոր կրթական հաստատութիւններում ուսումը սկսվեց։

◆ Ստացանք Դաղեան ամուսինների կազմած «Դասագիրք բնագիտութեան». բ. հատոր (բոյսեր և կենդանիներ), գ. 50 կ.։

◆ Մեր արդիւնաբերողների տեղեկութեան համար բերում ենք «Рус. Вѣд.»-ի բօրսային շաբաթական տեսութիւն կազմողի եզրակացութիւնը (24 օգոստոսից). «Արժեթղթերի բօրսայի համար հասել են ուրախ օրեր։ Ամէն հանգամանք բարեյաջող է բօրսային. փողը էժան է, միջազգային հրապարակի վրա չեն դրված սուր քաղաքական հարցեր, Ռուսաստանի հունձը ընդհանուր առմամբ աջող է սպասվում։ Նոյնը հաւաստի կերպով չէ կարելի ասել մեր բամբակի բերքի մասին. այստեղ կարող են պատահել անցեալ տարվայ նման անակընկալներ՝ շուտ վրա հասած ցրտերի պատճառով։ Բայց առ այժմ բամբակի բերքը նոյնպէս խոստանում է շատ աջող լինել։ Սպասվում է մօտ 12 միլիոն պուդ բամբակ (նկատենք, որ մեր Անդրկովկասը տալիս է 1 միլիոն պուդից ոչ աւել, մնացածը ընկնում է Անդրկասպեան երկրի և Թուրքեստանի բաժին)։ Եւ ի նկատի առնելով, որ Ամերիկայում—բամբակ արտադրող այդ ամենահզօր շուկայում—չէ սպասվում փայլուն բերք, իսկ աժեն երկրների ներկայ տնտեսական բարեկեցութիւնը պահանջ է դընելու բամբակի գործուածքների, ապա ուրեմըն կատարեալ հիմք կայ կարծելու, որ այս տարի բամբակի գինը բարձր պիտի մնայ»։

◆ Բագւում, օգոստ. 25-ին, սպանվել է Արսէն Բաբայեանը, որ գործակատար էր «Րուսո» պրոմիսլայում։ Սպանվածը 23 տարեկան երիտասարդ է և շուշեցի։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Օգոստ. 9-ին Էրզրումում, առաւօտեան ժամերգութիւնից յետոյ, տեղի ունեցաւ Ա. Արամեանի մահվան 10-ամեայ տարեդարձի առիթով հոգեհանգիստ։ Հանգուցեալի շիրիմը զարդարված էր բազմաթիւ պսակներով և նկարներով։ Տեղի ունեցան մի քանի բանախօսներ այդ տարեդարձի առիթով։ Ա. Արամեան մին էր այն անձնազոհներից, որոնք իրանց գործունէութիւնը համեստ նախկին րէժիմի շրջանում նուիրել են Թիւրքահայ ժողովրդի անտանելի դրութիւնը թեթևացնելուն։ Նա 1896 թ. յուլիսի 9-ին ձերբակալվեց Էրզրումում և 3 տարի յետոյ կախաղան բարձրացվեց։ Շաւարշ

◆ Օսմ. մինիստր Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանը դատ բանալով Թիւրք լրագիր «Թանինի» խմբագրապետ Հիւսէյն Ջահիդի դէմ, զրպարտութեան համար, և 1000 լիրա փոխարինութիւն պահանջելով, յանձնել է այդ գումարը օսմ. նաւատորմի ֆօնդին։

◆ Զմիւռնիայի «Դաշինք» թերթը գրում է, որ Ադանայի պատերազմական ատեանի անդամներից Րիզա բէյը Կ. Պոլիս է գնում բողոքելու համար Բ. Դռան հրատարակած շրջաբերականի դէմ, որով հայերն անպատասխանատու են համարվում Ադանայի դէպքերի մէջ։

◆ Զմիւռնիայի ազգ. վարչութիւնը առաջնորդական տեղապահի պաշտօնի համար ընտրելիներ է նշանակել Տրդատ եպ. Պալեանին, Պալագեան և Ասլանեան Ծ. վարդապետներին։

◆ Կ. Պոլսում վախճանվել է Թադէոս էֆ. Պէկեան, որ 1870—80 թ.թ. ապրող սերնդին ծանօթ դէմք էր և Խրիմեան պատրիարքի հակառակորդներից մինը։ Նա թողել է 100 ոսկի կարողութիւն, որ, ըստ մի քանի լուրերի, կտակել է ազգին։

◆ Ինչպէս գիտենք, Թիւրքահայոց ազգ. վարչութիւնը, պաշտօնանկ հրատարակելով Երուսաղէմի հայոց պատրիարք Յար. արքեպ. Վեհապետեանին, ընտրեց Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ՝ Դանիէլ Ծ. վարդապետին, որ պէտք է կառավարէ աթոռը մինչև նոր պատրիարքի ընտրութիւնը։ Սակայն Երուսաղէմի միաբանութեան մի քանի անդամները յայտնել են Դանիէլ վարդապետին, որ չը գնայ Երուսաղէմ, որովհետև նրան չեն թոյլ տալու վարել պաշտօնը։

◆ Մուշի հայ-կաթօլիկների առաջնորդ Մխիթարեան միաբան Ներսէս եպ. Ճնտօյեանը վախճանվել է։

◆ Բնիկ մշեցի Հայկ Բաղիկեան, մի հայ պատանի, ծնողների հետ գաղթելով Ամերիկա, այնտեղ ուսումն է ստացել և դարձել տաղանդաւոր անգլիագործ։ Մի քանի տարի առաջ նա պատրաստել է նախագահ Մաքքլինի արոյրէ արձանը՝ 15,000 դօլլար արժողութեամբ։ Այժմ բաւական համբաւ է ստացել։ Նա պարապում է և գրականութեամբ. թարգմանել է անգլիերէն Րաֆֆիի «Խենթը»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Կանանց պաշտպանութեան ընկերութեան կօմիտէտը եռանդով պատրաստվում է մասնակցելու այն առաջին համառուսական համագումարին, որի քննութեան միակ խնդիրը լինելու է միջոցներ մշակել կանանց վաճառքի դէմ կռւելու համար։ Համագումարը տեղի է ունենալու Պետերբուրգում 1910 թ. յունվ. 3-ին և կը տևէ 3 օր։

Համագումարի անդամներ կարող են լինել՝ կանանց պաշտպանութեան ընկերութեան և նրա գաւառական բաժանմունքների անդամները, բժշկական, ստատիստիքական, իրաւաբանական և մանկավարժական ընկերութիւնների, համալսարանների, կանանց բժշկական ինստիտուտի և ուրիշ բարձր կրթական հաստատութիւնների, քաղաքների և զէմստվօների, ժողովրդական ժուժկալութեան հոգաբարձութիւնների, ֆաբրիկաների, գործարանների և արհեստաւորական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները, նաև նրանք, որոնք յայտնի են իրանց աշխատանքներով համագումարի ծրագրի սահմաններում։

Համագումարի գործադիր մարմինն արդէն ուղարկել է 5000-ից աւելի հրաւիրաթղթեր քաղ. և զէմստվային վարչութիւններին, բարձր կրթական հաստատութիւններին, պոռնկութեան դէմ մարտնչող հիգիենիկներին, ֆաբրիկային տեսուչներին, բժիշկներին և այլն։ Եռանդուն մասնակցութիւն են ցոյց տալիս համագումարին ֆաբրիկային տեսուչները և հասարակական հիմնարկութիւններից մի քանիսը։

Համագումարին վերաբերեալ բոլոր հարցերի համար պէտք է դիմել կանանց պաշտպանութեան ընկ. դիւանատանը՝ С.П.Б. Моховая, 5.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Թարգմանաբար, մի քանի կրճատումներով, տալիս ենք մեր ընթերցողներին Վանի ռուսական փոխ-հիւպատոսի զեկուցումը այն շրջանի առևտրի մասին, ուր ինքը պաշտօնավարում է։

«Առևտրական յարաբերութիւններ Վանի հետ կարելի է անել միայն մայիսի սկզբից մինչև հոկտեմբերի վերջը և հազիւ նոյեմբերին։ Ապրանքները փոխադրվում են գըլխաւորապէս գրաստի միջոցով, բեռներով, որ անկարելի է դառնում ձմեռը՝ խոր ձիւնի պատճառով։

«Մինչև վերջին ժամանակներս ապրանքները Վան ներմուծվում էին Տրապիզոնից՝ Էրզրումի վրայով։ Այդ առևտրին մասնակից են Անգլիան, Գերմանիան, Աւստրիան, Ֆրանսիան և Իտալիան։ Ռուսաստանից ստացվել է միայն նաւթ։ Ռուսական առևտրի այդպիսի անբարեյաջող դրութիւնը—չը նայած Վանի մօտիկութեան մեր սահմանին՝ կարճ ճանապարհով Արգօվի-Բայազէտի վրայով—բացատրվում է երկու պատճառներով։ Առաջինը, որ Թիւրք-ռուսական սահմանը հայկական մեծ կոտորածներից սկսած, 1897 թւից, փակ էր Թիւրքահայերի համար։ Այդ պատճառը այժմ, սահմանադրութեան հրատարակումից յետոյ, վերացված է։ Երկրորդ՝ ճանապարհի անապահովութիւնը քիւրդական թալանից, որ, նոյնպէս պիտի կարծել, կը վերանայ նոր րէժիմի օրով։

«Արգօվի և Վանի միջև կարաւանը կարող էր անցնել 5—6 օրում, մինչդեռ Տրապիզոնից նրանք ամենաբարեյաջող հանգամանքներում հասնում են Ալճաւազ 15—18 օրվայ մէջ, որտեղից նրանք Վանի ծովով տեղափոխվում են քաղաքը նահապետական նաւերով։ Այս տարբերութիւնը շատ բարեյաջող է մեզ համար և կարող կը լինէր ամուր հիմք ծառայելու մեր մրցման մէջ եւրօպացիների հետ։

Ի նկատի առնելով տեղացիների նեղ տնտեսական այժմեան վիճակը՝ մենք կարող կը լինէինք ներմուծել ամենաանհրաժեշտ կարիքները բաւարարեցնող ապրանքներ՝ շաքար, նաւթ, երկաթ, բամբակէ գործուածք, սամովարներ, թէյ և այլն։

«Այժմ շաքարը ստացվում է Ֆրանսիայից և Աւստրիայից։ Մի բաթմանի (մօտ 18 ֆունտ) քրէհը նստում է $7^1/_2$—$10^1/_2$ ղրուշ։ Տարեկան Վանում գործ է ածվում 6—8000 մէջօկ շաքար, ամեն մէջօկը 55—60 օխա (օխան հաւասար է 3 ֆունտի)։ Ապագայում շաքարի գործածութիւնը պիտի աւելանայ շնորհիւ հայերի յետադաղթի։ Շաքարի նորմալ գինը հաւասար է 30—32 ղրուշ մի բաթմանը։ Ռուսական շաքարը, եթէ ակցիզը յետ տրվի, ինչպէս ամեն տեղ արտահանելիս (պուդին 1 ր. 75 կ.), կարող է լաւ մրցել Վանի շուկայում օտար շաքարի հետ, քանի որ նրա քրէհը աւելի էժան կը նստի, շուտ կը հասցվի տեղը. մեր շաքարը աւելի լաւ յատկութիւններ ունի. նա աւելի պինդ է, հետևաբար և ձեռնտու, կըծովի խմողների համար։ Միայն տեղափոխելու համար շաքարը պիտի դարսել գրաստի յարմարեցված մէշօկներում կամ փոքր արկղների մէջ։

«Երկաթը անմիջապէս չէ ստացվում Եւրօպայից. նա գալիս է Կ. Պոլսից թէ շինուածքով (դանակ, կացին և այլն), թէ սուտ նիւթ՝ վառարաններ, երկրագործական գործիքներ, մանղալներ և այլն շինելու համար։ Տարեկան պահանջը Վանում հաւասար է 9—10 հազար բաթմանի։ Ճանապարհի ծախս նստում է բաթմանին 3—$3^1/_2$ ղրուշ։ Եւ քանի որ անմիջական կապ չը կայ Անգլիայի և Աւստրիայի հետ, դա կարող էր նոյնպէս մեր օգտին ծառայել, եթէ ռուս գործարանատէրերը և վաճառականները ցանկանային անմիջական կապեր հաստատել Վանի հետ։

Գրեթէ բոլոր մանուֆակտուրան Վան գալիս է Կ. Պոլսից և միայն մի քանի խոշոր վաճառատներ կապեր ունեն Մանչեստերի հետ։ Մենք կարող կը լինէինք տիրանալ այդ շուկային, եթէ ուսումնասիրէինք շուկայի պայմանները՝ ապրանքի պահանջվող լայնութիւնը, գոյնը, նկարները, տեղական գները և այլն։ Տարեկան ներս է մուծվում մօտ 60 հազար ոսկու մանուֆակտուրա, չը հաշւած մահուդը, մետաքսեղէնը, մախմուրը։ Գլխաւոր մատակարարները Անգլիան և Աւստրիան են, երկրորդականը՝ Իտալիան և Գերմանիան։ Երկու տարի սրանից առաջ պատահաբար Վան էր բերված ռուսական մի ֆիրմայի (եղբ. Բարանովների՝ Վլադիմիրի նահանգից) չթեղէնը և շատ գեղեցիկ կերպով վաճառվեց։ Իսկոյն անգլիացիները չթի օրինակը վերցրին, և այժմ անգլիականը ծախվում է շատ աջող, չը նայած որ յատկութեամբ ռուսականից յետ է մնում։ Այս օրինակը լաւ գրաւական կարող է ծառայել մեր մրցման աջողութեանը։ Մնացած ապրանքները ըստացվում են Կ. Պոլսից. Ցէյլօնի թէյ, կապար, արճիճ, պղինձ և ցինկէ ամանեղէն, հայելիներ, լուցկի, թուղթ, դեղօրայք, ձեռքի սապոն, պարֆիւմերիա, կարի մեքենաներ, համեմներ, քիմիական ներկեր և այլն։

«Վանից արտահանվում են ոչխարի և այծի մորթ, ոչխարի աղիքներ, բուրդ, իւղ, մեղր, կտաւ, եղջիւրաւոր անասուններ (մօտ 2000 գլուխ դէպի Ռուսաստան), ընկոյզի կոճղ, ձուկ Վանի ծովից (հռչակաւոր տառեխը), Շատախի մահուդ, արծաթեղէն շինուածքներ և այլն։

«Ինչ վերաբերում է Ռուսաստանի հետ առևտրական կապեր հաստատելու մասին, կարող ենք հաղորդել, որ տեղական վաճառականները 1907 թւի սեպտեմբերին ուղարկել էին իրանց գործակատարներին շաքար, չթեղէն և նաւթ գնելու։ Մնում է, որ ռուս ֆաբրիկանտը, գործարանատէրը, իր հերթին ուշադրութիւն դարձնէ Փոքր-Ասիայի շուկայի վրա»։

Վերջացնելով փոխ-հիւպատոսի զեկուցումը, հարկ ենք համարում նրա վրա դարձնել ռուսահայերի և Թիւրքահայերի ուշադրութիւնը։ Յայտնի է—և դա խոստովանում է ռուս տնտեսական գրականութիւնը—որ Պարսկաստանի շուկան ռուս ապրանքների համար ձեռք բերին հայերը, որին հետևեցին տեղացիները և Անդրկովկասի Թուրքերը։ Նոյն դերը նրանք կարող են խաղալ Առաջաւոր Ասիայի արևմտեան մասում։ Քիչ Թիւրքահայեր չեն ապրել երկար տարիներ Ռուսաստանում, հայկական կոտորածից յետոյ ևս առաւել։ Շատերը անշուշտ ուսումնասիրել են ռուսական առևտուրը, լաւ գիտեն և տեղական, Թիւրքահայաստանի պայմանները, և նրանց մնում է միայն ձեռնարկել գործին։

Չենք կասկածում, որ առևտրի կենդանանալուց ռուս կառավարութիւնն էլ կանէ իրանից կախվածը, կը բարեկարգէ սահմանի ճանապարհները, կը լայնացնէ մինչև այժմ երկրորդական, երրորդական տեղ բռնող մաքսատները և գուցէ ձեռք բերէ երկաթուղային կոնցեսիաներ Թիւրքիայում։

Իսկ առևտրի ընդարձակումը կը ստեղծի ապրուստի նոր աղբիւրներ թէ Թիւրքահայերի և թէ ռուսահայերի համար։

Պ. Զաքարեան

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Խօլերան այս քանի օրս դարձեալ սաստկացաւ։ Շարունակվում է և վարակված տեղերում։

Զինուորական գլխաւոր դատարանը քննեց այսպէս կոչված Շչիգրովի հանրապետութեան գործի առիթով ներկայացված վըճռաբեկ բողոքագիրը։ Կուրսկում զինուորանահանգական դատարանը այս գործի վերաբերութեամբ ինն մարդու դատապարտեց մահվան պատժի, որոնց թւումն է երկրորդ Պ. Դումայի նախկին անդամ Պեանիխը, 35 մարդու տաժանակիր աշխատանքների, որոնց թւումն են երկրորդ Պ. Դումայի նախկին անդամներ Մերկուլովը և քահանայ Մօլօդկօվը, 34-ին աքսորի։ Վճռաբեկ բողոքագիրը թողնվեց անհետևանք։

ՊՐՕՍԿՈՒՐՕՎ։ Բացվեց գիւղատնտեսական ցուցահանդէս. ցոյց են դրված շատ ձիեր, անասուն և մեքենաներ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ «Լեբէդ» օդապարիկի ղեկավարը կատարեց առաջին երկար թռիչքը աջող կերպով։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մօսկվա-Վինդավա երկաթուղու Օպալիխա կայարանում երէկ գիշեր չորս դիմափոխված զինված մարդիկ սպանել են գանձապահին, կայարանի կառավարիչ Չերնովին, ծանր վիրաւորել են մի պահապանի, Չերնովի կնոջը և անյայտացել, տանելով 25 րուբլի։

Րամէնի ֆաբրիկան արձակեց 7000 բանւորների, որովհետև նրանք հրաժարվեցին ենթարկվել նոր աշխատավարձին։

ՅԱՐՕՍԼԱՎ։ Իլօվէնի շրջանի տասը գիւղերում փոթորիկը և ուժեղ կարկուտը գետնին հաւասարեցրին ցորենի արտերը և մեծ վնասներ պատճառեցին տներին։ Վնասները մօտ 77000 րուբլի են հաշւվում։

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ։ «Սվեատօսլաւ» նաւը, որ տանում էր 6000 պուդ ալիւր, գիշերով Չերկասից ներքև այրվեց և ջրասոյզ եղաւ։ Վնասները 200,000 րուբլուց անցնում են։

ՕԴԵՍՍԱ։ Նօվիկօվի փակված թոկի գործարանը կրկին բացվեց բանւորների խընդիրքով, որոնք աշխատելու են նախկին պայմաններով։

ՌՕՏՏԵՐԴԱՄ։ Խօլերայով հիւանդացածները բոլորն էլ ապաքինվեցին։ Ամբողջ երկրում կայ միայն մի հիւանդ։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Ցեպպելին III» օդապարիկը բարձրացաւ առ. ժամը 4 և 50 րօպէին, դիմելով դէպի Ֆրանկֆուրտ։ Ժամը 2 և 15 րօպէին նա անցաւ Կարլսրուէի վրայով, մի քանի վարժութիւններ կատարեց պալատի առաջ, որի պատշգամբից դիտում էր թագաւորական զոյգը։ Ժամը 3 և 46 րօպէին օդապարիկը իմաց տուեց ետևի մօտորի փչացման մասին, անմիջապէս ուղղվեց Մանհէյմի կողմը։

ԳԼԱՍԿՕ։ Լորդ Րօզբերրին բազմամարդ ժողովի առաջ արտասանեց բիւջէի դէմ ուղղված մի ճառ։ Պարլամենտի քննութեանը առաջարկված բիւջէն Րօզբերրին անուանեց յեղափոխական մի ակտ։ Ամենակենսական շահերը, հռետորի ասելով, պահանջում են, որպէսզի բիւջէտը չը ստանայ օրէնսդրական սանկցիա։

30 օգոստոսի

ՆԻԿՕԼԱՅԵՎՍԿ։ Ամուրը հետազօտող խումբը Բօգօրօդսկու մօտերը ենթարկվեց կողոպտիչների հրացանաձգութեանը։ Վիրաւորվեցին հողաչափ Կուզնեցօվը և երկու սպասաւորներ։

ԳՐՕԴՆՕ։ Մեռաւ Պետական Դումայի անդամ Սօլօվէյը։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Չիստօխօվից տեղս եկան մօտ 80 չեխ տուրիստներ։

ՖՐԱՆԿՖՈՒՐՏ ՄԱՅՆԻ ՎՐԱ։ «Ցեպպելին III» երեկ. ժամը 9 և 48 րօպէին իջաւ Օդապարիկների հրապարակը։

վել են աջողութեամբ. վերջին պատուէրը վերցված էր Միւլքի գիւղի քահանայից, որը բերել էր թել և պատուիրել գործուածք։

Յետոյ բոլորս միասին ճանապարհվեցինք դէպի երկաթուղու կայարան և ճանապարհին խօսեցինք Համամլուին վերաբերեալ միւս խնդիրների մասին։ Համամլուի ներկայացուցիչները ահա մի տարի է, որ յարուցել են խնդիր գիւղատնտեսական դըպրոց բանալու մասին։ Սակայն մինչև այժմ խնդիրը ընթացք չէ ստանում։

Ես յայտնեցի, որ այդ խնդրի առիթով ունեցել եմ նախնական մի խորհրդակցութիւն ուսումնական շրջանի հոգաբարձու Ն. Ռուդօլֆի հետ և կաշխատեմ պարզել այն բոլոր հանգամանքները, որոնք կարող են նպաստել այդպիսի դպրոցի բացմանը Համամլիում։

Մի ժամից յետոյ մենք Ղարաքիլիսայումն էինք։

Այստեղ հանդիպեցի Երևանի նահանգապետ կոմս Տիզենհաուզէնին, որը պատմեց թէ այցելել է կաթնարանը, գամբիւղագործարանը և ջուլհականոցը և մնացել է շատ գոհ արդիւնքից. սակայն ցաւում է, որ ջուլհականոցը զգում է նիւթական միջոցների պակասութիւն։ Նահանգապետը գտնում է, որ ամառային դասընթացքները շատ օգտաւէտ և համակրելի գործ են կատարում։

Կայարանից գնացինք նոր եկած հիւրերի հետ միասին ամառային դասընթացքների կայարանը, որտեղ ծանօթացանք գործերի և պայմանների դրութեան հետ։

Ես կարգադրեցի յայտնել աշակերտներին, որ նոյն երեկոյեան ժամը 6-ին դասախօսութիւն պէտք է ունենամ յատկապէս դասընթացքների աշակերտների համար։

Անցնելով գամբիւղագործութեան մասը՝ ես ցոյց տուի վարպետ Սորոչենիցկուն Աբարանցոլից ինձ հետ բերած չիլ խոտի նմուշները։

— Կարող է պիտանի լինել մեր գործի համար,—նկատեց նա։

Ես խնդրեցի աբարանցոլցի հիւրից, որ նա կարգադրէ ուղարկելու մեզ մի պուդ այդ խոտից։

Այնուհետև գնացինք ծանօթանալու ջուլհականոցի պարապմունքների հետ և ի միջի այլոց տեսնելու, թէ որքան աջող է գըրնում վանեցի վարպետ Գալուստի գործը, որը պէտք է այդ օրը առաջին անգամ ցոյց տրվէր։ Նա գործում էր արագ և մօտաւոր հաշւով կարող էր օրական 15 արշին գործել, գուցէ և փոքր ինչ աւելի։

Երեկոյեան դասախօսութիւնից յետոյ տեղի ունեցաւ մի յատուկ խորհրդակցութիւն տեղական ընկերութեան քարտուղար Գ. Ծննդեանցի հետ ընկերութեան առաջիկայ գործունէութեան վերաբերութեամբ։

Մեծ ջանքեր են հարկաւոր տեղական ինքնագործունէութիւն առաջ բերելու համար։ Իսկ կուլտուրական գործի զարգացումը այդ պահանջում է հրամայողական կերպով, իբրև անհրաժեշտութիւն։

Մի գործ էլ ունէի կատարելու։

Ղարաքիլիսայումն էր կաթնատնտեսութեան վարպետ Զատաֆեանը։ Նա հաղորդեց իր գործունէութեան վերաբերեալ տեղեկութիւնները։ Մանրամասն քննելով մեր մշակած ծրագիրը, որոշվեց, որ նա պէտք է դարձեալ գնայ Արագած և շարունակի իր սկսած գործունէութիւնը։

Վերջացնելով բոլոր գործերը, մենք գիշերվայ գնացքով ճանապարհվեցինք դէպի Թիֆլիս, որտեղ սպասում էին թէ ամբողջ տասն օրվայ կիտված գործերը և թէ առօրեայ բազմաճիւղ հոգսերն ու պարտականութիւնները։

Ա. Քալանթար

ՆԱՍՐԷԴԴԻՆ ՇԱՀԸ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Շահը սիրում էր բանաստեղծել. ամենաչնչին պարապմունքը մի շահի համար—գաղափարների աշխարհում որոնել իր ազատ ժամերի զբօսանքը, և այնտեղից ներշնչվել՝ իր կառավարութիւնը տանելի դարձնելու համար ժողովրդի աչքում, համապատասխան սրա շահերին և օրինաւոր ձգտումներին։

Այդպէս, շահին տրված էր բանաստեղծելու յօժարութիւնը, առանց նոյնիսկ խանդը. բայց նա գիտէր արդեօք արուեստը, ունէր արդեօք ընտիր գործիքները, որոնցով մարմարիոնից հրաշալի պատկեր և տաղերն ոգևորիչ շունչ են տալիս մուսաների աշակերտները։ Տիրապետում էր նա բանաստեղծական զարբնոցին։

Շահը խնամքով յօրինել էր իր մի տաղը և—անբաւական ինքնին դառնելու և գնահատելու իր հանճարի երկը, վստահ չը լինելով նաև իր շրջապատին, որ, գիտէր նա, առհասարակ շողոմում է մօտենում իր արքային—նա մտածեց գտնել մի ձեռնհաս և անաչառ քննադատ, որ վստահանար տիրաբար ասել նրան նրա վաստակի արժէքը։

Իրանում Շիրազը բարձր հռչակ ունի իր գինիովը, վարդենիքովն ու սոխակներով. բանաստեղծներն աւելի այնտեղ են ծնունդ առնում և այնտեղ են ուսանում աստուածուհիների արուեստը՝ բնութեան ամենագան լեզուովը յօրինել իրանց գեղօնները։

Շահը հրաման արձակեց Շիրազից ամենընտիր բանաստեղծին հրաւիրել իր պալատը։

Արքան այժմ կարդում է նրան իր հիւսուածքը և մերթ ընդ մերթ աչքի տակով քննում է բանաստեղծի զգացման արտայայտութիւնը նրա դէմքի վրա։ Ո՛չ հաճելի արտայայտութիւնը սակաւ ուրախ էր զուարթացնում բարձր գեղարուեստագէտի դէմքը։ Իրանի պետը աւարտում է ընթերցումը և բանաստեղծին, որ մնում էր նրա առջև լուռ ու մտախոհ, հրամայում է տանեն ախոռատուն։ Այնտեղ պահում են նրան օրերով։

Իսկ արքայից-արքան, անվհատ, նորից է ձեռքը զարկում գործին և սկսում է նորից նորոյ քերթել, յղկել, յապաւել, երկարել իր գործը, աքնել ու քրտնել նրա վրա, որ տայ նրան կարելի կատարելութիւնը։ «Ո՞վ գիտէ,—մտածում էր շահը,—բանաստեղծին գուցէ ինքնահաւանութիւնը կամ նախանձն էր մղում կնճիռներ երևցնել դէմքի վրա, ու նա թերևս մտածում էր նշանացի տալ դռների ետևից լրտեսող աչքերին իր հանճարի բարձրութիւնը կամ արուեստագիտութեան գերազանցութիւնը։ Այժմ նա ախոռատան պատիժը կրած, երբ իմ էլ գործը նոր ու լաւագոյն կաղապարի տակից է անց կացել, այժմ նա, յոյս ունեմ, ինքնահաւանութիւնն ու նախանձը մի կողմ ծալած կասէ ինձ զուտ իսկութիւնը իմ տաղերգործութեան արժէքի մասին։ Ցաւառ լինել և ես էլ իմ հերթում ինքնահաւանութեամբ կուրանալ չեմ ուզում։ Այս անգամ ես կենթարկվեմ նրա դատաստանին և նրա վճիռը ազդարարութիւն կը լինի ինձ լաւագոյն անելիքիս մասին»։

Թագաւորը հրաման արաւ, որ բանաստեղծին նորից բերեն իր առջև։ Երևաց սա՝ մուսաների զգւելին, տխրադէմ, տմոյն. ախոռի կծուահոտը և գրաստների հետ կենակցութիւնը գոյնը տարել էին երեսից. բայց բանաստեղծը կրածովն աւելի էր ազնւացել և էլ աւելի էր բարձրացել նա իր արժանապատւութեան մէջ։

Արքան վստահութեամբ արտասանեց նորից իր քերթուածը և մտադիր սպասում էր բանաստեղծի վճռին։ Աւա՜ղ, սա անմռունչ շուռ եկաւ ու գնում էր։

— Ո՞ւր այդպէս, կղպած բերան,—ձայն տուեց նրան Իրանի հրամայողը։

— Ախոռատուն,—պատասխանեց նրան հըպարտ բանաստեղծը։

Եւ սակայն արքան, վեհանձնութեամբն բանաստեղծին հաւասար հպարտ, թոյլ տուեց նրան գլուխն ուսերի վրա բանել Շիրազի ճամբան ու գնալ լուսագունարթ երկնքի տակ, վարդենիքի ծոցում, սոխակների դայլայլիկի նուագով, նուան ծորան գինու մէջ իր ջերմուհու պատկերն երազելու և բնութեան մշտանմնայ գեղեցկութեան հանդէպ իր դիւցազնական գեղօնն յօրինելու։

Իսկ ինքն արքան տաղ գրելը թողեց։

Ա. Մ. Եզեկեան

ՎԻԷՆՆԱ։ Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը զինուորական վարժութիւնները վերջանալուց յետոյ երէկ վերադարձաւ Վիէննա։

ԿՈՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Երէկ «Զարնիցա» թագաւորական զբօսանաւով ճանապարհ ընկաւ Ռուսաստան Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնան։

ՄԱՐՍԷՅԼ։ Եկաւ դուքս Աբրուցկին։ Դուքսը յայտնեց, որ իր ճանապարհորդութեան ժամանակ նա բարձրացաւ 7600 մետր բարձրութիւն, որով և ստացաւ համաշխարհային մրցանակը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամէն օր { 12—1 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճաւճանիձէի։
(օ. մ.) 100—9

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Բ Ո Յ Ժ
Ս. Ա. ՑԷՅՏԼԻՆ
Ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւններ։ Արհեստական ատամներ։
Ընդունել. առաւ. ժ. 9-ից—երեկ. ժ. 7-ը։ Միքայէլեան պր. տ. № 22. (Անկիւն Սեմեօնովսկայա փ. № 3), մուտքը Սեմեօնովսկայա փողոցից։
(օ. մ.) 810. 100—5

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամէն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—9

Մ Ե Դ Ի Ց Ի Ն Ա Յ Ի
ՖԷԼԴՇԷՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Յ. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթթումն, դեղերի քսումն (втираніе) եայլն։ Էլեկտրականութիւն բէվմատիզմի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեկտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկներ։ Տալիս է այլ և այլ բժշկական-առողջապահական խորհուրդներ։ Ընդունելութիւնը 4—5 ժամը։ Семеновская ул., № 9, Վորոնցովի կամուրջին մօտ։
(օ. մ.) 857. 0—3

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համեստ ինտելիգենտ ընտանիքում քաղաքի կենտրօնում
ՎԱՐՁՈՎ ՏՐՎՈՒՄ Է ՄԻ ՍԵՆԵԱԿ
վերին յարկում, պատուհանները դէպի փողոց, առանձին մուտքով, ջրով, էլէքտրական լուսաւորութեամբ։ Ցանկալի է հայ, մէկ կամ երկու հոգի։ Հասցէն՝ Елисаветинская № 10.
891. 1—1

ԴԱԴԵԱՆ ամուսինների կազմած դասագրքերի պահեստը գտնվում է «ԳՈՒՏՏԷՆԲԵՐԳ» գրախանութում
Լոյս են տեսել
ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ա. հ. V բ. գ. 45 կ.
ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ա. հ. III բ. գ. 55 կ.
ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ բ. հ. IV բ. գ. 50 կ.
Գումարով գնողներին 20 %զեղչ։
Տպագրվում են միւս հատորները։
(օգ. 26,29, սեպ. 1,5,9,14) 856. 6—3

ԱՒԵԼԻ ԷԺԱՆ ՉԷ ԵՂԵԼ!
7 r. 25 կ. երկու ձմեռային կամ աշնան զգեստի կտորներ՝ տղամարդու և կնոջ. պօստի ծախքը ֆաբրիկայի վրա է (Սիբիր տարբերութիւնը կշեռքում 85 կ.) և առանց որևէ ռիսկի։ Դուր չի գալ, ֆաբրիկան փողերը վերադարձնում է։ Ֆաբրիկան ուղարկում է տղամարդու զգեստ $4^1/_4$ արշ. «անգլիական տրիկօ» նոր ձևի, շատ դիմացկուն 2 արշ. լայնութեամբ բոլոր մութ գոյներով և 8 արշ. տրիկօ «Մարիանա» կանանց աշնան կամ ձմեռվայ դիմացկուն և սիրուն զգեստի համար։ Վերադիր վճարով բերելիս վճարվում է 16 կոպ. աւելի։ Զր նայած էժանութեանը, ֆաբրիկան ստանում է բազմաթիւ շնորհակալական գրութիւններ ապրանքի գեղեցկութեան և դիմացկունութեան համար։ Հասցէագրել՝ фабрика М. А. Бабушкина, Лодзь № 56.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն և գերմաներէն։
(25, 31, 6) B. 48242. 3—2

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ
Գրիգորիս ա.-ք. ԵՐԶՆԿԵԱՆՑԻ
(Ըստ Գոլդենբերգի)
I, II տարի իններորդ տպագր. գ. 30 կ.
III, IV » հինգերորդ տպագր. » 35 կ.
Վաճառվում են
Կենտրոնական գրավաճառանոցում
Բոլորն էլ ընդունված են մեր դըպրոցներում։
(ա. օ.) 853. 5—5

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ՇՈՒՇՈՒ ԳԱՒԱՌՈՒՄ ՄԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆ
որ բաղկացած է 100 դեսեատինի չափ և որի սահմաններում գտնվում են Շիկէր գիւղը, վարելահող, այգիներ և անտառ։
ՁԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Դիմել՝ Թիֆլիս, ԷԿՕՆՕՄԻԱ ապարանին։
ա. օ. 840. 10—7

Հայ ինտելիգենտ,
որ լիովին տիրապետում է հայերէն, վրացերէն, ռուսերէն և մասամբ ֆրանսերէն ու թուրքերէն լեզուներին, որոնում է յարմարաւոր պաշտօն։ Կարող է ծառայել գրասենեակներում և վարել թարգմանի պաշտօն։
Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատանը։
(կ.ե.հ.) 879. 3—2

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ
վաճառվում են Գր. ա.-ք. Երզնկեանցի հետևեալ աշխատութիւնները.
Քրիստոնէական բարոյագիտութ. գ. 50 կ.
Ուսում աստուածպաշտութեան. » 50 կ.
Աշխարհագրութիւն Տարրական դասընթացք Հայաստանի աշխարհագրութեան համառօտ տեսութեամբ 60 կ.
Թուաբանական խնդիրներ եւ օրինակներ
Տարրական դասընթ. ա. և բ. տ., 30 կ.
գ. և դ. տարի . . 35 կ.
851. (ե. հ.) 10—3

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
1) Դասատետր կրօնի Բ. տարի
2) Դասատետր կրօնի Ա. » (բարեփ.)
Իմ կրօնի դասագրքերը ցանկացողները կարող են դիմել Կովկասի բոլոր հայ գրավաճառներին և ինձ (Бебутовск. ул 20)։ Զեղչ 20, 25 և 35%.
Սահակ ա.-ք. Սահակեանց
825 (ե. ռ.) 10—4

ԷԺԱՆ ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է!
2 ր. 75 կ.։
Ուղարկում ենք վերադիր վճ. «Տրիումֆ» շէվիօտը, $4^1/_4$ արշ., տղամարդկանց հագուստի համար։ Զր նայած չափազանց էժանութեան՝ «Տրիումֆ» կտորը բրդից է (ոչ բամբակից) և ունի բոլոր յատկութիւնները ամենալաւ կտորների—միանգամայն ամուր, ձեռնտու և շքեղ է։ Գոյները՝ սև, կապոյտ, շագանակագոյն, ձիթագոյն։ Ճանապարհածախքը 55 կ.։ Երեք և աւելի կտոր բերել տալուց ճանապարհածախքը մեր հաշւին։ Պահանջները հասցէագրել՝ Въ фабрику Т—ва „ЭХО“, г. Лодзь, № 15.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։
(շ. ե.) (B. 44609) 706. 10—8

ԳՐՕԶՆԱՅԻ հայոց ծխ. դպ. համար ՀԱՐԿԱՒՈՐ է մի գիմնազիաւարտ
Վ Ա Ր Ժ Ո Ւ Հ Ի
շաբաթական 16 դաս—400 ր., բնակարան և վառելիք։ Ցանկացողները դիմեն Чавчавадзевская, Аркадск. пер. № 7. Փարաջանեանցին։ (ե. չ.) 849. 2—2

„Իրազենական դասեր“
Գինն է 1 ռուբ.
Ցանկացողը պատուէր կարող է ուղարկել ինձ պօստի բացիկով (Почтамтъ, К. Ягубяну—հասցնել Ս. Մանդինեանին)։
Քաղաքումս գումարով առնողը ստանում է 10 % զեղչ։
Դրսի համար պայմանները մնում են նոյն, ինչ որ առաջ յայտարարել էի (20, 25 և 30%)։ Միայն հատով պատուիրողը ճանապարհածախս չէ վճարում։
Սեդրաք Մանդինեան
(օ. մ.) 866. 10—2

Ա. ՓՈՐՍՈՒՂԵԱՆ
ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ
Ա. տարի . . . . 25 կ.
Բ. տարի . . . . 25 կ.
Գ. տարի . . . . 25 կ.
Գումարով առնողներին մեծ զիջումն։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում՝ «Գուտտենբերգ» գրախանութում (Штабная и Пушкинская).
Այս դասագրքերը 4-րդ տարին է գործածութեան մէջ և մեծ ընդունելութիւն են գտած փորձառու ուսուցիչների կողմից։ Մանրամասն քննութիւնը կարդա՛ «Մշակ» № 35, 1907 թ., «Тифлисскій Листокъ» № 173, 1909 թ.։
(օ. մ.) 871. 5—2

Լոյս տեսաւ
ՀԱՅԿ ՏԷՐ-ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Երրորդ տպագրութիւն. դասագիրք Գ., Դ. և Ե. տարիների. Նախապատմական մարդուց մինչև մեր օրերը։
Գինն է 50 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
826. (օ. մ.) 10—5

ԵՐԶՆԿԵԱՆՑ
Գրիգորիս աւագ քահանայի կազմած ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
«ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ»
Հայաստանեայց ս. եկեղեցու. համառօտ դասընթացք հոգևոր և պետ. դպ. համար, նկարներով . . . 50 կ.
«ԲՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ» (ֆիզիօլօգիա) Ֆօսթէրի, նկարներով . . . . . . 30 կ.
«ԴԱՍԱՒԱՆԴՄԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ» ուսուցչաց համար . . . . . . 20 կ.
«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ» . . . . . . 1 ր. —
Վաճառվում են Կենտրօնական և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցներում և իր մօտ (20% զեղչով) Грибоѣдовская, 20.
(օ. մ.) 811. 6—5

Տ. Մ. Փ Ի Լ Օ Ս Ե Ա Ն Ի
Առևտրական գիտութիւնների կուրսերում
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ
կարդալ, գրել և խօսել սովորեցնում են 8 ամսում տեսական և գործնական պրօգրամների միջոցով. կազմակերպվում են խմբակներ ըստ լեզ. աւարտման վկ. ձեռք բերելու համար։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամէն օր 10—12 և 4—7 ժամ.։
Միքայէլեան պրօսպ. № 24|4
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեանց կանդիդատ Տ. ՓԻԼՕՍԵԱՆ
808. (օ. մ.) 20—7

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ „ԿԱՎԿԱԶ“ ՀԻՒՐԱՆՈՑ
Երևանեան հրապարակ, s. Միրզոյեանի.
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ
Անպայման մաքրութիւն, անդորրութիւն և հանգստութիւն, էլէքտրական լուսաւորութիւն, տէլէֆօն և վաննաներ։ 50 համարներ՝ 1 ռուբ. սկսած։ Քաղաքավարի և չուտափոյթ աշխատող ծառայողներ։
Գ. պ. վօյաժօրներին մեծ ԶԵՂՉ
Մ Ե Ն Ի Ո Ւ
I. ճաշ՝ 2 կեր.՝ 60 կ., 1 բ. օղի և 1 բ. գինի։ II. ճաշ՝ 3 կեր.՝ 75 կ., 1 բ. օղի, 1 բ. գինի, 1 թաս սուրճ։ III. ճաշ՝ 4 կեր. 1 ր., 1 բ. օղի, կէս շ. գինի և 1 թ. սուրճ։ IV. ճաշ՝ 5 կեր. 1 ր. 50 կ., 1 բ. օղի, կէս շ. գ. և 1 թ. սուրճ
Յարգանքով՝ Ի. Կոռչիլովա և Ն. Սիխարուլիձէ
(օ. մ.) 870. 100 2

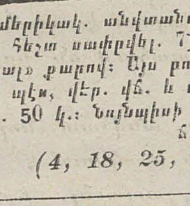

200 ՌՈՒԲԼԻ ՆՈՒԷՐ ԵՆՔ ՏԱԼԻՍ

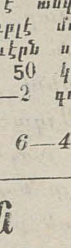

Ով կապացուցի, թէ մեր ապրանքը չէ համապատասխանում գնին։ 12 ր. տեղ 3 ր. 95 կ. ուղարկում ենք 10 անհրաժեշտ արժէքաւոր իր 1) ռե պօզպ. ժամ. անկէր կամ կանանց ցիլինդ., 40 ժ. մէկ առանց բանալիի լարվող ժամ., բօլէ առ պօլէ ճշգած, 8 տարվայ երաշխաւոր. 2) գեղեցիկ չը սևացող շղթայ. 3) նոյնպիսի բրելօկ. 4) պամշի պարկ, ժամ. փչանալուց պահելու, 5 կաշուի նորաձև քսակ 6 բաժ., հարթ և դրպան պահելու խիստ նպատաւոր 6) շահաւէտ նորոյթ —ամերիկակ. անվտանգ «Սանիտաս» ածելի, որով ամէն ոք առանց որևէ պատրաստութեան կարող է անվնաս և շատ հեշտ սափրվել. 7) սափրվելու վրձին. 8) նիկէլի թաս. 9) ածելին սրելու փոկ. 10) գեղ. դուրլէ մատանի «Օպալ» քարով։ Այս բոլոր իրերն ուղ րկում ենք միայն 3 ր. 95 կ., 2 զարնիտ. 7 ր. 40 կ., պատուէրն ստանալուն պէս, վէր. վճ. և առան կանխավճ.։ Նոյնպիսի զարնիտ, աւելի լաւ մեխանիզմ ժամացույց., 4 ր. 50 կ., 2-ր. 8 ր. 50 կ.։ Նոյնպիսի զարնիտ. 84 պր. արծաթէ ժամացոյցով՝ 8 ր. 25 կ., 2 զարնիտ.16 ր.։ 1—2 զարնիտ. ճանապ. 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Հասցէն՝ Т-во ЗАРЯ, Варшава, отдѣл.
(4, 18, 25, սեպ. 1, 6, 11) (B. 43324) 690 6—4

Ֆրանսիական Ծովենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ»—«MESSAGERIES MARITIMES»
8/21 սեպտեմբերի մեկնելու է Բաթումից առաջնակարգ «Bosphore» շոգենաւը հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները մինչև Պարիզ, Նիւ-Եօրկ և Շանխայ (Չինաստան), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում, պակասեցրած գներով։
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, Նախկին Արծրունու գալէրէյում՝ թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է՝ 9—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7 ը երեկոյեան, ամէն օր, բացի կիրակի օրերից։
887. 1—1

Ե. Ն. ՄԻՍՏՐՕՎԱՅԻ
Գործնական խոհարարական դպրոց
Վ. Ի. Գունստի առաջին Պետերբուրգեան խոհարարական դպրոցի կանոնադրութեամբ.
Դպրոցի նպատակը՝ տնային սեղանի էժանացումը և բարւոքումը։ Ուսումը գործնական և տեսական։ Գործնականը կայանում է զանազան կերակուրներ—ռուսական, տեղական, ֆրանսիական խոհանոցների—պատրաստելու, եփելու, թխելու և պաշար ունենալու ուսման մէջ։
Տեսական ուսումը ծանօթացնում է աշակերտուհիներին մսագործութեան, պաշարագիտութեան, խոհանոցի առողջապահութեան և սննդականութեան հետ։
Դասընթացքը 2 ամիս. վճարը 25 ր. դասընթացքի համար։ Մի անգամի այցելութիւնը՝ 75 կ.։ Պարապմունքները՝ ժամը 3—7 երեկոյեան, բացի կիրակի և մեծ տօներից։ Դասընթացքների բացումը սեպտեմբերի սկիզբներում։ Գրվել կարելի է ամէն օր՝ ժամը 1—4 ցերեկվայ։ Աշակերտուհիների թիւը սահմանափակ է։ Դասընթացքներին կից բացվում է ճաշարան, ճաշեր՝ 2, 3, 4 կերակրից և բաժիններով, տնային կխաս, կարկանդակ, թխուածք, սուրճ և թէյ։
Պատուէրներ կընդունվեն՝ ճաշի, ընթրիքի, առանձին կերակուրների և թխուածքի։
Օլգինսկայա 6, երթևեկութեան պօստատան և Վերայի զաւիվայրի մօտ։
890. 1—1

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
БАКУ, уголь Красноводск. и Меркурьевск., телеф. № 10—56.
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա։
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան 4—7-ը։
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) ուղարկվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ։ Օտարքաղաքացիները դիմում են՝ Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (ե. շ.) 731. 20—7

ՆԻԿ. ՄԱՏԻՆԵԱՆԻ
„ՓԱՐՈՍ“
Գրախանութում, Երևանեան հրապարակ, Թիֆլիս, ծախվում են
Ն Ո Ր Գ Ր Ք Ե Ր

Վ. Փափազեան	Մշուշ	15 կ.
Գ. Ենգիբարեան	Մատենախօսութիւն	1 ր. 25 կ.
Հրանդ	Ճեմարանը Բերբերեանի օրով	10 կ.
Ի. Կլէյն	Գործնական կաթնատնտեսութիւն	50 կ.
Բ Ի. Բուդաղեան	Բանւորի ապահովագրութիւնը	10 կ.
Վ. Լունկեվիչ	Նախամարդու կեանքը	25 կ.
Ս. Արլովսկի	Մանկական ակումբները Ստոկհոլմում	8 կ.
Ն. Դօլէնս և Խաչ.	Պատմութիւն հին հայերի	25 կ.
Ն. Բ կլ	Անգլիայի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը	75 կ.
Ս. Եղիազարեան	Հայնէի ընտիր մտքերը	40 կ.
Յ. Սոլ վեան	Ո՞վ և նա	5 կ.
Ա. Աբեղեան	Աշխարհագրական զրոյցներ № 1	20 կ.
Սուզդալցեվ	Կաթիլներից գոյացող լճերը	5 կ.
Люси	Изъ дней минувшихъ	45 к.
В. Вартанянъ	Л. Н. Толстой и Л. Андреевъ	20 к.
В. Гарбачевъ	Говорунъ. Тифлис, Альманахъ	50 к.
Изд. Русскаго стяга	Судьбы Груз. церквы	20 к.
Дурново	Мутный источникъ по поводу рѣчи Пуришкевича	10 к.
Георгъ Брандесъ	Армянскій вопросъ	10 к.

„ՓԱՐՈՍ“ գրախանութի ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ գտնվում են մեծ քանակութեամբ հայ և օտար լեզուներով ԲՈԼՈՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ։
«ՓԱՐՈՍԸ» կատարում է իր ստացած պատուէրները կարելոյն չափ արագ. որոշ զեղչ է լինում ուսումնարաններին և գրադարաններին։ Ընդունում է պահեստի՝ ընթերցանութեան գրքեր և դասագրքեր ամենաձեռնտու պայմաններով։
Դիմել՝ Книжный кіоскъ „Паросъ“. Н. Матиняна. Эрив. пл., Тифлисъ. (27, 29, 30, 1, 3) 861. 5—4

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ, ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՈՒ Լ. ՇԱՆԹԻ
Կ Ա Զ Մ Ա Ծ
ԼՈՒՍԱԲԵՐ
Հայերէնի դասագիրք
Ա. տարի երրորդ տիպ . . . . 30 կ.
Բ. տարի, երկրորդ տիպ, բարեփոխ . . . . . 45 կ.
Գ. տարի, առաջին տիպ . . . . 55 կ.
Դ. տարի, առաջին տիպ . . . . 65 կ.
Ա. և Բ. տարիներն ընդունված են կովկասեան շրջանի ուսումնարանական հոգաբարձուի կողմից իբրև դասագիրք պետական դպրոցի համար։
Գլխաւոր պահեստներն են հետևեալ գրախանութները Թիֆլիսում՝ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ, Բաթումում՝ Сотрудникъ, Երևանում Յովհաննիսեանի, Շուշում՝ Բ. Տէր-Սահակեանի։ և Գորիսում՝ «Սասուն»։
ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐԻՆ ԶԵՂՉ 20%
(կ. ե.) 21—15

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնաիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշուապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու են սեպտեմբեր ամսից օտար լեզուներ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։
Ընդունելութիւնը ամէն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1909 թ. սեպտ. 15-ից պարբերաբար ամէն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну. Николаевская ул., № 22. Телефонъ № 744. ամենայն օր։
Վերոյիշեալ յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ։
(կ. ե. հ.) 710. 20—15